

הליכות עולם לוי

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

פרשת תזריע

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות לחג	לוח אור החיים
20:31	19:42	18:51*	י-ם
20:28	19:41	18:49	ת"א
20:31	19:43	18:51	חיפה
20:29	19:41	18:50	ב"ש

* לנותרים 40 דק': 18:31

ניסן-גאולה בניסים

מאת הקב"ה ברחמים, דהיינו בנסיבות טובות בשפע רב ובלוי עיכובים, אולם כאשר האדם לא התעורר מעצמו ועוררו אותו מלמעלה, השפע יורד עליו אבל ע"פ דין, דהיינו בצמצום ואחר עיכובים רבים ופעמים שמגיע מתוך צרה וכיו"ב, מעין מה שמביא הבעש"ט (שם אות ג') שלפעמים מי שנשרף רכושו וזכה לעושר, ע"ש.

ואמנם לא רק במישור הפרטי כך מתנהגים, אלא גם במישור הכללי, עם כללות ישראל, כאשר ישראל שפע וברכה ברחמים, אך כאשר אינם מתעוררים מעצמם וצריך לעורר אותם מלמעלה, השפע מגיע בדין. וכשם שדבר זה אמור לגבי הנהגת כללות ישראל בגלותם, כך גם לגבי גאולתם, כידוע אמרו רבותינו (סנהדרין צ"ז:), ורמב"ם פ"ו מהל' תשובה ה"ה) שאין ישראל נגאלים אלא בתשובה, ולכן התשובה מקרבת את הגאולה (יומא פ"ו:), ואמנם תלוי מהיכן מגיע התשובה, אם אנחנו התעוררנו לשוב בתשובה מעצמנו, בודאי שהגאולה תהיה ברחמים גמורים, אולם אם לא התעוררנו מעצמנו לשוב בתשובה, אך עוררו אותנו מן השמים, אז הגאולה תהיה ע"פ דין. וכן כתב בספר מקור מים חיים על הבעש"ט (שם אות א'), שזה הוויכוח בין הקדוש ברוך הוא ובין כנסת ישראל (בסוף מדרש איכה רבתי), וההבדל בזה שאם יתחיל מאיתנו יהיה ברחמים, מה שאין כן אם מתחיל מלמעלה על ידי הצרות ח"ו הוא דינים. עכ"ד.

ולכאורה יש להקשות מגאולת מצרים, שם ראינו שעם ישראל לא התעוררו מעצמם לשוב בתשובה, אלא עוררו אותם מלמעלה לכך, ובכל זאת הגאולה היתה מלווה בניסים עצומים, עשר המכות וקריעת ים סוף, אבל האמת היא שגם אז הגאולה היתה נתונה בדין, וכמו שדרשו רבותינו שישראל בשעה שיצאו מצרים היו נתונים בדין אם להגאל או ח"ו למות, וכן נאמר והמים להם חומה, ודרשו רבותינו חמה, שכעסו עליהם ורצו להטביעם, ואילולא חסדיו של הבורא יתברך ח"ו לא היינו ראויים להגאל, ובודאי לא בניסים [ורק הקב"ה שינה מן הסדר כמבואר בדברי רבנו האר"י בדרושי הפסח], ולכן חיפש לנו הקב"ה כמה מצוות, מצות הפסח ומצות המילה, שבזכותם גאל אותנו ועשה לנו ניסים, וכמו שדרשו רבותינו על הפסוק (יחזקאל ט"ו ו') נָאמַר לָךְ בְּדַמֵּיךְ תֵּינִי נָאמַר לָךְ בְּדַמֵּיךְ תֵּינִי.

אחים יקרים, למדנו פרק בעבודת ה', והנה נמצאים אנחנו בתחילת חודש ניסן, שנקרא כך על שם הניסים שנעשו בו, וגם על שם הניסים שיעשו בו, וכמו שאמרו רבותינו (ראש השנה י"א.) בניסן נגאלו ובניסן עתידים להגאל, ושם החודש מעיד עליו שמוכן הוא לגאולה בניסים, ואמנם לאור האמור בכדי לזכות לגאולה בניסים צריכים אנו לעורר את עצמנו לתשובה ומעשים טובים, והנה במצבנו כיום קשה לומר שלא מעוררים אותנו מלמעלה, אבל עדיין הבחירה היא בידנו ויכולים אנו להתעורר ולהוסיף התעוררות מעצמנו, ועל ידי כך למשוך עלינו רחמים עצומים וגמורים, ובזכות זה נזכה לגאולה שלימה גאולת עולמים בחדש וברחמים ובניסים עצומים. אכ"ר.

פרשתנו פותחת בפסוק אשה כי תזריע וילדה זכר, והנה רבותינו (ברכות ס.) למדו מכאן שאם אשה מזרעת תחילה יולדת זכר, ואם להיפך יולדת נקבה, ולכאורה הדבר הינו פלא וכי מלמדת אותנו התורה טבע היולדות, ואין ספק שאין דבר שאינו רמוז בתורתנו הקדושה, אולם בודאי שרצונם של חכמינו זכרונם לברכה בודאי להשיענו דבר רוחני פנימי ועמוק יותר, ומלמדים אותנו ברמזיהם יסודות וסודות בעבודת ה'.

והנה בספר בעל שם טוב על התורה (פרשת תזריע אות א') הביא דרשת רבותינו הנזכרת ופירש דבריהם הקדושים, וז"ל: יש שני מיני התעוררות, ענין אחד הוא שמתעורר הוא תחלה בתשובה וכיוצא ודבר טוב, ואחר כך מסייעין אותו מלמעלה, כדין הבא לטהר מסייעין אותו (יומא דל"ח ע"ב), התעוררות ב' שאינו נותן לב לשוב מעצמו בתשובה, או לעשות טוב, כי אם על ידי שמעוררין אותו מלמעלה תחלה אז מתעורר למטה לעשות תשובה, והנה אם התעוררות מלמטה תחלה שהוא מייך נוקבין, ואחר כך בא מלמעלה מייך דכורין, הוי זכר רחמים, ובהיפוך הוא דין. עכ"ל.

וטרם נבוא לביאור הדברים נקדים כמה מושגים, כידוע הזכר הוא המשפיע והנותן, ואילו הנקבה היא המקבלת, ועוד מובא בספרי הקבלה, שהזכר הוא רומז אל מידת הרחמים, ואילו הנקבה היא רומזת אל מידת הדין, ולכן המלכות שהיא כנגד הנקבה והיא מקבלת מכל הספירות שעליה, וגם היא מידת דין בעולם, שבה שולטים כל הדינים. והקב"ה בודאי הוא רומז אל הרחמים, ואילו השכינה שהיא כנגדהמלכות וכנגד כנסת ישראל, הם רומזים אל הנקבה. ודבר נוסף נקדים, שכל מצוה או עסק התורה ואפילו רצון טוב, מביא שפע וברכה לאדם העושה את המצוות, וכמו שח"ו העבירות גורמות רעה בעולם כך המצוות מביאות טובה וברכה לעולם.

והנה האדם נברא בעולם הזה לעבוד את ה' ולעמוד בנסיונות, העולם מצד עצמו כשמו כן הוא העלם, מעלים מן האדם את תכליתו ומטעהו ללכת אחר תאוות העולם הזה. ותפקידו של האדם לזכור את התכלית ולעורר את עצמו כל הזמן לבל יפול בתאוות העולם הזה. וכאשר האדם עושה את תפקידו, וכל הזמן מעורר את עצמו לזכור מאין הוא בא ולאן הוא הולך, ובזכות זה מקיים מצוות הוא מוריד שפע גדול ורחמים על עצמו ועל כל העולם, ואמנם גם כאשר אינו מתעורר מעצמו הקב"ה משיגה על כל הברואים רגע רגע ורואה את כל מעשיהם, ותמיד רוצה להזכירם את תכליתם ולעורר אותם ללימוד התורה וקיום המצוות, מעין מה שאמרו רבותינו (אבות ו' ב') שבכל יום יוצאת בת קול מהר חורב ומכרזת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, והרבה דרכים לבורא יתברך לעורר את האדם.

ולכאורה היינו חושבים שאין הבדל איך האדם התעורר לקיים את המצוות, אם מעצמו או שעוררו אותו מלמעלה, העיקר שבסוף קיים את מצוותיו יתברך, בודאי יבוא עליו ברכה והצלחה משמים, אך באים רבותינו ומלמדים אותנו שאין הדבר כן ויש הבדל עצום, כאשר האדם התעורר מעצמו, כל השפע בא עליו

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן אמיניאן בת רחל, ולהצלחת כלל ישראל הנמצאים בכל מקום ואתר, הי' ישמרו ויצילם מכל צרה ופגע.

הליכות וזהלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות לראש חודש (ברכת הלבנה, סוף)

מצאתי טעם נכון, כי ראיתי בספר מבוא שערים בסופו, כונות על נוסח ברכת הלבנה, וכתב שם שזה הוא סוד הפסוק והיה אור הלבנה כאור החמה, וביאר אותו כולו בסודות אשר רמזם בנוסח הברכה, וכנזכר שם וכו' וכן ראיתי דברים אלו בספר פרי עץ חיים וכו' ועיין בכונת סדור רבינו הר"ש ז"ל, ולפי זה נמצא אמירת פסוק זה עתה הוא דבר בעתו מה טוב. עכ"ל. [וכבר ידוע שהבא"ח הוא מחבר ספר כתר מלכות, והוא ביאר דבריו בספר בא"ח]. וכך מנהג הספרדים כולם לאומרו אחר ברכת הלבנה.

סג. כתב בספר שלמי צבור (דף רל"ג ע"ב אות כ"ו) משם ספר עבודת הבורא [נמצא במהדורא בתרא (שנת תס"ו) למוהר"ר עקיבה בער זצ"ל, ובאמת שנקרא עבודת בורא ולא הבורא], שטוב לומר אחר ברכת הלבנה עלינו לשבח לפי שיהושע תיקנו, ואמרו פני יהושע כפני הלבנה. ע"כ. וכך מנהג האשכנזים. [ובביאור הלכה (ס"ו תכ"ו ד"ה ומכר מעמוד) כתב שמע מאחד טעם המנהג, בכדי שלא יעלה על לב מישהו שח"ו אנו מברכים לירח ונותנים לו כבוד כאילו הם אלוה, לכן אומרים עלינו לשבח להראות שה' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד זולתו, ולפי המבואר בספר עבודת בורא שהוא חידש ענין זה, שהוא מטעם שפני יהושע כפני לבנה, אך מ"מ דברי הביאור הלכה נחמדים]. ואולם החיד"א בספרו מורה באצבע (ס"ו ק"ז) כתב: אחר ברכת הלבנה לא יאמר עלינו לשבח על כן נקוה לך עד במלכות שדי, כמו שנתפשט בבלי דעת באיזה עיירות, אלא אחר תנא דבי רבי ישמעאל יאמר שלום עליכם, והמשכיל יבין, ודי בהערה זו בקצ"ר אמיץ. וזה כלל גדול שלא ינהג שום דבר עד שידע שורש המנהג מרבתינו זכרונם לברכה או מכתבי האר"י ז"ל האמיתים, או שידע טעם כעיקר למנהג. עכ"ל, ובודאי מפני דברי החיד"א אף שהשלמי צבור הביאו, לא נהגו הספרדים לאומרו. ונראה עוד לפי דברי החיד"א שאין לאומרו אפילו אם מתפלל עם אשכנזים. אולם בספר חזו"ע (חנכה עמ' של"ד) כתב שאם ספרדי אומר ברכת הלבנה עם אשכנזים נכון לומר עמהם עלינו לשבח. [וכמקור לדבריו ציין לספר עוד יוסף חי (פרשת כי תשא אות כ"ב) ואולם שם כתב וז"ל: אע"ג דכריעה זו שייכה רק להמתפלל בעצמו עם כל זה גם מי שכבר התפלל ונכנס לבית הכנסת וראה ציבור מתפללין לעצמן ואומרים עלינו לשבח ואנחנו משתחווים, יעמוד ויכרע גם הוא עמהם, כדי שלא יהיה נראה לעיני הרואין שהוא כופר בדברים אלו שמודים בהם הציבור. עכ"ל. וא"כ מדברי הרב עוד יוסף חי רואים שאינו צריך לומר את כל העלינו לשבח רק לכרוע עמהם בעת שהם כורעים, ועו"ע בבא"ח (פרשת כי תשא סוף אות י"ח) שכתב כעין זה. וראה בספר ויוסף עוד דוד (ה"ג שם, בכתב יד ה' זכני להוציא לאורה) מה שהארכנו בזה, והנראה בעיני שאינו צריך לאומרו עמהם רק יכרע בעת שכורעים, וילמד משהו מתוך הסדור, אולם אם עומד בטל בודאי עדיף שיאמר עמהם עלינו לשבח].

סד. בספר מבוא שערים (סוף דרוש ברכת הלבנה) כתב: אחר ברכת הלבנה צריך לנער את שולי הבגדים כדי להבריח החיצונים והקליפות שנבראו מקטרוג הלבנה. וכן הוא בספר פרי עץ חיים (ראש חודש פ"ג) ושם הוסיף בסוגרים: ומורי ז"ל היה מנער כנפות הטלית קטן, כי הוא בגד המלכות כנודע. ע"כ. וכן הוא בספר חמדת ימים (משמרת החדש פרק ה בסופו) וז"ל: ומורי ז"ל היה נוער שולי כנפי הציצית כי הוא בגד המלכות כנודע. ע"כ. ובספר קצור של"ה (סוף עניני קדוש הלבנה בהגה) כתב לומר קודם מזמור אלוקים יחוננו (פ"ו) בצורת המנורה, ואח"כ ינער שולי בגדיו, והובא בשלמי צבור (שם אות כ"ד בהגה), ובסדורי האשכנזים, ואין מנהג הספרדים לאומרו. תושלב"ע.

ס. כתב בספר השל"ה הקדוש (מסכת פסחים נר מצוה אות ה) וז"ל: וקבלה מחסיד מהר"ר יודא ריגנשבורג לומר: קול דודי הנה זה פא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות. דומה דודי לצבי או לעפר האילים הנה זה עומד אחר פתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן התרפים (שיר השירים ב' ח' ט'), עכ"ל. וכן הוא בסדור הר"ש"ש בסוף ברכת הלבנה. וכן נוהגים האשכנזים, אולם מנהג הספרדים שלא לאומרו. ובספר חמדת ימים (משמרת החדש פרק ה בסופו) כתב עוד פסוקים לאומרם וגם זה הובא בסדור הר"ש"ש ואין מנהג הספרדים לאומרם, [ונראה שסוברים שלא כל מה שהובא בסדור הר"ש"ש בהכרח הוא ממנו, אלא אפשר שהוא הנוסח השגור בפי מעתיקי הסדור, וכבר כתב הבא"ח (עו"ח וישב אות ו') שהרבה העתקות נעשו בסדור הר"ש"ש וסדורו באמת אינו מצוי אצלנו כדי לברר האמת], ואלו הפסוקים גם האשכנזים לא נוהגים לאומרם.

סא. עוד כתוב במסכת סופרים (פ"כ ה"ב): ואומר לחבירו ג' פעמים שלום וילך לביתו בלב טוב. ע"כ. וכן הוא בטור (ס"ו תכ"ו) והרמ"א בהגה (שם ס"ו ב). ומוכח מלשון רבותינו שצריך לומר לחבירו ולא לומר סתם שלום עליכם ג' פעמים, ובאמת כך מנהג האשכנזים לדקדק בכך ולחפש אדם לומר לו, ואולם מנהג הספרדים לומר שלום עליכם ג' פעמים מבלי לומר זאת לאדם מסוים. [ואמנם בזמן האחרון גם הם משתדלים לומר בדוקא לג' אנשים שונים שלום עליכם, אבל אין זה מנהג הקדמון, וגם כיום אינו מנהג ברור]. ונראה שזה תלוי בטעם האמירה, שלפי המבואר בשער הכוונות (דף ס ע"ב) וז"ל: אחר שאומרים ברכת הלבנה צריך האדם לומר ג' פעמים שלום עליכם, והענין הוא כי הקטרוג הראשון שבעולם הוא אשר קטרגה הלבנה באומרה אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד, ולזה אחר ברכת הלבנה אנו אומרים ג' פעמים שלום עליכם כו', בלשון תפלה, שלא יהיה עוד קטרוג בעולם. עכ"ל. [וכן הוא בספר מבוא שערים (דרוש ברכת הלבנה). ומשמע שאין צריך שחבירו ישיבו שלום עליכם על כל הפעם, אלא די בכך שהוא יאמר שלום עליכם, שהרי זו תפלה. ובספר פרי עץ חיים (שער ה"ח פ"ג) כתב: ויאמר תנא דבי ר' ישמעאל וכו', שלום עליכם, כלומר הם הם דברי הקב"ה, שאומר הנה אני שולח מלאכי השלום, כנגד הדורון אשר אתם משלחים במקומי, והנה נתן לכם את בריתי שלום. וגם לפי טעם זה משמע שאין צריך שיחזירו לו שלום. וכן נראה מהטעם שכתב הבא"ח (ש"ש ויקרא כ"ח) לאמירת ג' פעמים שלום, שאינו צריך לאומרו למישהו, ע"ש]. אולם בספר שיירי כנסת הגדולה כתב הטעם מפני שאמרנו תפול עליהם אימתה ופחד, לכן הוצריך לבאר שאיננו אומר זאת ח"ו לחבירו, ולכן מברכו שלום עליכם, שאדרכה שלום יבוא עליו, [והובא במ"א (פ"ק י"א) ובשלמי צבור (דף רל"ג ע"ב אות כ"ה) ומשנ"ב (פ"ק ט"ו)] ולפי טעם זה באמת יש ענין לומר לחבירו ממש. ואולם לכל הדעות מה שמחזירים השומעים עליכם השלום, לא נאמר במסכת סופרים ולא בדברי האחרונים, אלא הוא מדרכי הנימוס ודרך ארץ, וכתב השלטי גבורים (סביב המרדכי ברכת פ"ה אות ב') שמשלב שלום הוא כשואל, ואם השיב ג' פעמים עליכם השלום די בזה ואינו צריך לשאול בעצמו. [והביאו בד"מ (שם אות ג') ובשו"ע בהגה (שם)].

סב. כתב ספר בן איש חי (ש"ש פרשת ויקרא אות כ"ז) וז"ל: וכתוב בספר כתר מלכות כתב יד, שראוי לומר עתה פסוק: וְהָיָה אֹר הַלְבָנָה פָּאֹר הַסְּמָה, וְאֹר הַסְּמָה יְהִי שְׂבָעִים פָּאֹר שְׂבָעַת הַיָּמִים, בְּיוֹם חֶבְשׁ ה' אֶת שְׂבָר עֲמוֹ וּמִתְּחַן מִפְּתוֹ יִרְפָּא (ישעיה ל' כ"ו). עד כאן דבריו. והמחבר לא ביאר טעם בזה, ואנא עבדא

